

POSTANOWIENIE

Dnia 12 czerwca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Robert Stefanicki

w sprawie z odwołania P. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Białymstoku

z udziałem ubezpieczonej S. S.

o podleganie obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 12 czerwca 2024 r.,

skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku

z dnia 20 czerwca 2023 r., sygn. akt III AUa 89/23,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

2. zasądza od odwołującego się P.S. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Białymstoku 240 (dwieście czterdzieści) złotych wraz z odsetkami, o których mowa w art. 98 § 1¹ kodeksu postępowania cywilnego tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Białymstoku decyzją z 30 czerwca 2022 r. (znak [...]), powołując się na art. 83 ust. 1 pkt 1 w zw. z 6 ust. 1 i 5, art. 8 ust. 1-2 i 11, art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1 i art. 13 pkt 1 i 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2021 r., poz.

423 z późn. zm., dalej jako ustawa systemowa) stwierdził, że S. S. nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym t.j. emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę u P. S. od 1 października 2020 r. oraz podlega powyższym obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym od 1 października 2020 r. jako współpracująca przy prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej przez płatnika składek.

W uzasadnieniu organ rentowy wskazał, że S. S. została zgłoszona przez płatnika – P. S. do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę w pełnym wymiarze. Organ rentowy ocenił, że zainteresowana spełnia wszystkie kryteria określone dla osób współpracujących, o których mowa w art. 8 ust. 2 i 11 ustawy systemowej oraz znajduje akceptację w orzecznictwie sądowym. W konsekwencji, biorąc pod uwagę przepis art. 8 ust. 2 ustawy systemowej, uznał, że małżonka przedsiębiorcy, który stale współdziałała przy prowadzeniu działalności gospodarczej również na podstawie zawartej umowy o pracę, podlega obowiązkowi ubezpieczeniowemu jako osoba współpracująca, a nie pracownik.

Odwołaczcy nie powyższej decyzji złożył P. S.. Organ rentowy domagał się oddalenia odwołania z przyczyn wskazanych w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy w Suwałkach wyrokiem z 22 grudnia 2022 r. zmienił zaskarżoną decyzję i stwierdził, że S. S. z tytułu zatrudnienia na umowę o pracę u płatnika składek P. S. podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu od dnia 1 stycznia 2020 r. oraz zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Białymstoku na rzecz P.S. 180 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd I instancji, na podstawie zeznań P. S., S. S., świadków M. R. i J. P. oraz dokumentów zebranych w sprawie, ustalił, że płatnik składek P. S. prowadził pozarolniczą działalność gospodarczą pod firmą F. w S.. Małżonka płatnika – S. S. uprzednio pozostawała w zatrudnieniu w przedsiębiorstwie sprzedającego w ramach pełnego etatu, świadcząc pracę na stanowisku barmana. Małżonkowie 30 września 2020 r. zawarli umowę o pracę na czas nieokreślony, na której podstawie S. S. podjęła zatrudnienie u męża w ramach pełnego etatu, za wynagrodzeniem

2600 zł miesięcznie, na stanowisku barman-kelner. Do jej obowiązków jako pracownika u płatnika składek należała obsługa baru, a także pomoc innym pracownikom, poprzez podawanie potraw i napojów serwowanych w lokalu. S. S. pracowała w pizzerii, pod kierownictwem męża, podobnie jak każdy inny pracownik w niej zatrudniony. Przy czym osoby świadczące pracę w zależności od bieżących potrzeb zastępowały się. Małżonkowie mieli wspólność majątkową, wspólnie zamieszkiwali i wychowywali dzieci oraz prowadzili wspólne gospodarstwo domowe. W ramach prowadzonej działalności, poza P. S. nikt nie był upoważniony do dokonywania niezbędnych zakupów, przyjmowania towaru i wystawiania faktur. Małżonkowie, mimo iż nie mieli rozdzielności majątkowej, to nie posiadali wspólnych rachunków bankowych, a wszelkie decyzje dotyczące funkcjonowania przedsiębiorstwa, w tym również odnoszące się do zaciągania zobowiązań kredytowych, podejmował wyłącznie P. S..

Sąd dał wiarę zeznaniom stron i przesłuchanych świadków, gdyż były spójne, logiczne i rzeczowe oraz znalazły potwierdzenie w dowodach z dokumentów zebranych w sprawie. Sąd wskazał, że w rozpoznawanej sprawie spornym pozostawał tytuł ubezpieczenia S. S. w okresie od 1 stycznia 2020 r. Mianowicie chodziło tutaj o rozstrzygnięcie, czy powinna ona podlegać obowiązkowo ubezpieczeniom z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę, czy też z tytułu współpracy z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą.

Sąd wskazał, że zgodnie z przytoczonym orzecznictwem za współpracę przy prowadzeniu działalności gospodarczej, powodującą obowiązek ubezpieczeń społecznych, uznać należy taką pomoc udzielaną przedsiębiorcy przez jego małżonka, która ma charakter stały i bez której stanowiące majątek wspólny małżonków dochody z prowadzonej działalności nie osiągałyby takiego pułapu, jaki zapewnia współdziałanie przy tym przedsięwzięciu, niezależnie od tego, czy ta pomoc ma charakter odpłatny, czy nieodpłatny.

Zdaniem Sądu ze zgodnych zeznań małżonków i przesłuchanych w sprawie świadków wynikało, że wszelkie czynności związane z prowadzeniem pozarolniczej działalności gospodarczej podejmował wyłącznie P. S. i tylko on samodzielnie decydował o zaciąganiu zobowiązań wiążących się z prowadzeniem tego rodzaju działalności. Natomiast S. S. pozostając w zatrudnieniu, nie wyręczała go w

jakichkolwiek czynnościach związanych z zawiadywaniem pizzerią, ograniczając się jedynie do wykonywania powierzonych jej zadań pracowniczych, czyniąc to w sposób porównywalny z pozostałymi pracownikami świadczącymi pracę w firmie odwołującego.

Sąd powołując się na art. 6 ust. 1 pkt 5 oraz art. 8 ust. 11 tej ustawy, stwierdził, iż brak było dostatecznych podstaw do uznania zasadności stanowiska prezentowanego przez organ rentowy. Ocena dowodów zebranych w sprawie nie pozwalała bowiem na uznanie S. S., za osobę współpracującą przy działalności gospodarczej. W sprawie nie zostały bowiem spełnione cechy konstytutywne pojęcia „współpraca przy działalności gospodarczej”. Brak było jakichkolwiek dowodów na okoliczność, że wykonywana przez S. S. praca była takiego rodzaju, rozmiaru i częstotliwości, że jej wymiar ekonomiczny i organizacyjny był na tyle istotny, iż mógł stanowić o współpracy przy prowadzeniu działalności odwołującego. Zebrane dowody świadczyły o tym, że praca S. S. miała marginalne znaczenie. Nie mogło być mowy o istotnym zaangażowaniu S. S. w działalność gospodarczą męża. Jej aktywność sprowadzała się jedynie do wykonywania obowiązków wynikających z zatrudnienia, a sposób ich realizowania nie był nacechowany choćby minimalną samodzielnością. Poza tymi czynnościami nie miała innych obowiązków ani wpływu na decyzje finansowe, nie zajmowała się księgowością, nie zawierała żadnych umów handlowych, ani nie zaciągała zobowiązań. Swoją pracą nie zwiększała w sposób istotny dochodów przedsiębiorstwa. Wprawdzie jej praca miała wartość ekonomiczną i przyczyniała się do osiągania dochodów przez męża. Jednakże skromne wynagrodzenie, które wpływało do majątku wspólnego małżonków, jedynie w minimalnym stopniu determinowało wysokość dochodu osiąganego z działalności gospodarczej prowadzonej przez odwołującego. Na tej podstawie Sąd Okręgowy oddalił odwołanie.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wniósł organ rentowy. Zaskarżając wyrok w całości, zarzucił mu:

1. naruszenie art. 321 § 1 k.p.c. w zw. z art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. poprzez orzeczenie ponad zakres żądania odwołania w ten sposób, że Sąd Okręgowy wyszedł poza zakres ustaleń poczynionych przez organ rentowy w zaskarżonej decyzji i orzekł ponad żądanie, stwierdzając podleganie przez S. S. obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu

zatrudnienia na podstawie umowy o pracę u P. S. od 1 stycznia 2020 r., tj. w okresie, który nie był objęty decyzją ZUS, a w którym łączył ją stosunek pracy z innym pracodawcą;

2. naruszenie przepisu art. 212 § 1 zdanie 2 k.p.c. polegające na poczynieniu przez Sąd pierwszej instancji ustaleń faktycznych co do faktów, które nie były objęte sporem między stronami, a mianowicie co do daty początkowej okresu podlegania ubezpieczeniom społecznym przez zainteresowaną u jej męża i płatnika składek, w tym m.in., że Sąd Okręgowy w Suwałkach poczynił błędne ustalenia co do daty początkowej istnienia między odwołującym i zainteresowaną stosunku pracy;

3. naruszenie przepisu art. 233 § 1 k.p.c. polegające na braku należytej i wszechstronnej oceny całokształtu materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie oraz dokonanie oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, w szczególności zeznań stron postępowania oraz świadków w sposób sprzeczny z zasadami logiki i doświadczeniem życiowym, a w konsekwencji poczynienie błędnych ustaleń faktycznych, a mianowicie okoliczności, które skarżący powołał;

4. naruszenie przepisu art. 327¹ § 1 pkt 1 k.p.c. poprzez sporządzenie uzasadnienia faktycznego zaskarżonego wyroku w sposób wewnętrznie sprzeczny, a mianowicie uznanie, że odwołujący przejął prowadzenie lokalu gastronomicznego (pizzerii) we wrześniu 2020 r., 30 września 2020 r. podpisał umowę o pracę z S. S., a spór co do tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym przez S. S. z tytułu umowy o pracę zawartej z mężem dotyczy okresu sprzed zawarcia przez strony umowy o pracę, tj. okresu od 01 stycznia 2020 r.;

5. naruszenie przepisów art. 235² § 1 pkt 2, 3 i 5 oraz § 2 k.p.c. w zw. z art. 212 § 1 zdanie 2 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c., art. 233 § 1 k.p.c., art. 245 k.p.c. w zw. z art. 248 § 1 k.p.c. poprzez oddalenie zgłoszonego na rozprawie w dniu 13 grudnia 2022 r. przez pełnomocnika organu rentowego wniosku dowodowego o zażądanie informacji oraz umowy zawartej przez odwołującego z biurem rachunkowym w momencie przejmowania działalności gospodarczej, a także zawierania umowy o pracę z żoną;

6. oparcie zaskarżonego wyroku na błędnych ustaleniach faktycznych szczegółowo wymienionych, jak i naruszenie przepisów prawa materialnego w postaci: art. 8 ust. 1 i 2 oraz 11 w zw. z art. 6 ust. 1 pkt 1 i 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, art. 8 ust. 1 w zw. z art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z art. 6 k.c. i art. 22 § 1 k.p. polegające na niewłaściwym zastosowaniu powyższych przepisów polegającym na ustaleniu podlegania przez zainteresowaną ubezpieczeniom społecznym z tytułu umowy o pracę, pomimo tego, że pomiędzy zainteresowaną a jej mężem nie było podporządkowania pracowniczego, nie wykonywała ona pracy pod jego kierownictwem oraz niewykazania tego faktu przez odwołującego.

Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie oraz zasądził od P. S. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Białymstoku 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za I instancję, a także od P. S. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Białymstoku zwrot kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

Sąd II instancji oparł rozstrzygnięcie na okoliczności, że zasadnie organ rentowy zarzucił w apelacji Sądowi pierwszej instancji naruszenie przepisów prawa materialnego oraz zasad oceny dowodów na gruncie art. 233 § 1 k.p.c. Od 1 października 2020 r. S. S. została zgłoszona przez P. S. do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę. Od 22 września 2021 r. S. S. przebywała na zwolnieniu lekarskim w związku z zagrożoną ciążą. Za okres od 25 października 2021 r. do 1 maja 2022 r. ZUS wypłacił jej zasiłek chorobowy, a za okres od 2 maja 2022 r. do 30 kwietnia 2023 r. odmówił jej wypłaty zasiłku macierzyńskiego, kwestionując tytuł do ubezpieczeń społecznych i wydał zaskarżoną decyzję, stwierdzając, że nie podlega ona obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę, a podlega przedmiotowym ubezpieczeniom z tytułu współpracy z mężem P. S. prowadzącym pozarolniczą działalność gospodarczą od 1 października 2020 r.

Sąd pierwszej instancji w dokonanych ustaleniach ograniczył się do kwestii wykonywania przez S. S. u męża P. S., prowadzącego w ramach pozarolniczej działalności gospodarczej lokal gastronomiczny - pizzerię (F.), zatrudnienia w reżimie pracowniczym. Dał wiarę zeznaniom świadków i stron, że S. S. wykonywała zatrudnienie u męża pod jego kierownictwem, w sposób podporządkowany, tak jak pozostali pracownicy. Sąd zaakcentował, że S. S. nie zawiadywała pizzerią, a ograniczała się do wykonywania zadań pracowniczych, nie była upoważniona do dokonywania zakupów do pizzerii, przyjmowania towarów czy wystawiania faktur, nie posiadała wraz z mężem wspólnych rachunków bankowych a wszelkie decyzje dotyczące funkcjonowania pizzerii, w tym zaciągania zobowiązań kredytowych podejmował wyłącznie P. S.. Wykonywana przez nią praca była takiego rodzaju, rozmiaru i częstotliwości, że jej wymiar ekonomiczny i organizacyjny P. S. nie był na tyle istotny, iż mógł stanowić o współpracy przy prowadzeniu działalności z P. S.. Zebrane dowody świadczyły o tym, że praca S. S. miała marginalne znaczenie i nie miała znaczącego wpływu zarówno na dochody pochodzące z pizzerii jak też na jej funkcjonowanie.

W rozpoznawanej sprawie niesporne było, że w momencie przejęcia przez P. S. od R. W. działalności gospodarczej (wrzesień 2020 r.) i zawarcia z S. S. umowy o pracę (30 września 2020 r.) S. i P. S. byli małżeństwem, razem zamieszkiwali, prowadzili gospodarstwo domowe i łączył ich ustrój wspólności majątkowej małżeńskiej. W okresie od 1 października 2020 r. do 21 września 2021 r. S. S. pracując na stanowisku barman-kelner

zajmowała się obsługą klientów pizzerii i była jedyną osobą zatrudnioną w pełnym wymiarze czasu pracy w oparciu o umowę o pracę.

P. S. poza S. S. od rozpoczęcia prowadzenia działalności zatrudniał ponadto 6 osób na stanowiskach kierowcy-dostawcy dań i barmanki-kelnerki. Z dokumentacji podatkowej P. S. wynika, że dochód z działalności gospodarczej w okresie współpracy przy jej prowadzeniu przez zainteresowaną S. S., pomimo trwającego stanu epidemii COVID-19, wzrósł ponad 3-krotnie. Zdaniem Sądu rację ma skarżący, że z dokumentacji podatkowej (zeznania PIT-36, PIT-36 L, wydruk z podatkowej księgi przychodów i rozchodów za 2022 rok) wynika, że tempo wzrostu w zakresie wypracowywanego zysku z prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej P. S. w okresie nieobecności S. S. zaczęło spadać. Natomiast w okresie współpracy S. S. przy działalności gospodarczej męża przychód z tej działalności wzrósł blisko 4,5-krotnie, a w kolejnym roku obrotowym przychód spadł. Porównanie tych wskaźników ze stanem zatrudnienia, jego formami oraz wymiarem świadczy o tym, że wkład S. S. w działalność gospodarczą P. S. był istotny i porównywalny z wkładem męża.

Zgodnie z art. 8 ust. 11 ustawy systemowej osobą współpracującą z osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność jest małżonek, dziecko własne, dziecko drugiego małżonka, dziecko przysposobione, rodzic, macocha i ojczym oraz osoba przysposabiająca, jeżeli pozostaje z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność we wspólnym gospodarstwie domowym i współpracuje przy prowadzeniu działalności. Jeżeli powyższe kryteria spełnia pracownik, to dla celów ubezpieczeń społecznych traktowany jest jak osoba współpracująca, chyba że jest to umowa o pracę w celu przygotowania zawodowego. Zasada ta nie ma zastosowania w przypadku innych osób, np. jeżeli kryteria te spełnia zleceniobiorca, nadal będzie uznawany za zleceniobiorcę. Jest ona także wyłączona w przypadku, gdy umowa została zawarta między spółką a osobą współpracującą z jednym z jej wspólników. Pracodawcą jest wtedy spółka, a nie dana osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą. Zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy systemowej za pracownika uważa się osobę pozostającą w stosunku pracy, z zastrzeżeniem ust. 2 i 2a. Zgodnie z ust. 2 tego przepisu, jeżeli pracownik spełnia kryteria określone dla osób współpracujących, o których mowa w ust. 11, dla celów ubezpieczeń społecznych jest traktowany jako osoba współpracująca.

Orzecznictwo sądowe potwierdza, że na potrzeby ubezpieczenia społecznego nie ma znaczenia formalnie zawarta między stronami umowa o pracę. Wynika z niego, że tytuł obowiązku ubezpieczenia społecznego nie jest objęty wolą stron. Nawet więc wówczas, gdy intencją stron umowy o pracę, pozostających w związku małżeńskim, było ukształtowanie stosunku ubezpieczeń tak jak między pracownikiem a pracodawcą, jeżeli równocześnie wystąpiły elementy partycypowania w prowadzeniu działalności gospodarczej, dopuszczenia do udziału w sprawach organizacyjnych i finansowych firmy, a

w konsekwencji uczestniczenia w spodziewanym dochodzie firmy kierowanej przez współmałżonka, to wówczas małżonek, mający zawartą umowę o pracę, podlegać będzie ubezpieczeniu społecznemu z tytułu współpracy. Dla celów ubezpieczenia społecznego nie ma zatem decydującego znaczenia sam fakt zawarcia umowy o pracę przez małżonków pozostających we wspólnym gospodarstwie domowym, jeśli istotnie i stale przyczyniają się oni do prowadzenia tej działalności. Stwierdzić należy, zatem że na podstawie art. 8 ust. 11 ustawy systemowej, za osobę współpracującą z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność, uważa się małżonka, jeżeli pozostaje z nim we wspólnym gospodarstwie domowym i współpracuje przy prowadzeniu tej działalności.

Z powołanego przepisu wynika, że współpraca przy prowadzeniu działalności jest najszerzej rozumianą podstawą „zatrudnienia”. Obejmuje swym zakresem wykonywanie pracy na podstawie umowy o pracę, umów cywilnoprawnych, a także udzielanie pomocy członkom rodziny w prowadzeniu działalności gospodarczej lub świadczeniu usług bez podstawy prawnej. O statusie osoby współpracującej, w rozumieniu art. 8 ust. 11 ustawy systemowej decydują trzy przesłanki: bycie w kręgu osób bliskich enumeratywnie wymienionych, pozostawanie członka rodziny we wspólnym gospodarstwie domowym, „współpraca” przy prowadzeniu działalności pozarolniczej. Jednocześnie przepis art. 8 ust. 2 ustawy stanowi, że jeśli pracownik spełnia kryteria określone dla osób współpracujących, o których mowa w ust. 11, to dla celów ubezpieczeniowych, traktowany jest jako osoba współpracująca.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego praca wykonywana przez S. S. na podstawie umowy o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy dla prowadzonej przez P. S. działalności miała wymierną wartość ekonomiczną i przyczyniała się do osiągnięcia konkretnych dochodów. Do jej obowiązków na stanowisku barmanki-kelnerki należała obsługa baru, a także pomoc innym pracownikom, podawanie potraw i napojów serwowanych w lokalu. Zdaniem Sądu ilość, natężenie i rodzaj podejmowanych przez nią czynności świadczyły o stabilnej, zorganizowanej, a przede wszystkim konkretnej i wymiernej współpracy z prowadzącym działalność gospodarczą mężem, co w rezultacie wypełnia dyspozycję art. 8 ust. 11 ustawy systemowej.

Do zastosowania art. 8 ust. 11 ustawy nie jest decydujące to, że osoba współpracująca przy prowadzonej działalności gospodarczej wykonuje czynności mniej istotne niż przedsiębiorca, ale istotne jest to, że osoba współpracująca wykonuje czynności związane z działalnością gospodarczą osoby najbliższej, które cechują się stabilnością, znaczącym nakładem pracy, ciągłością oraz efektywnością.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego w sprawie zostały spełnione przesłanki pozwalające na uznanie, że małżonka P. S. współpracowała z nim przy prowadzeniu działalności gospodarczej, w rozumieniu art. 8 ust. 11 ustawy systemowej. Natomiast nie wykonywała

czynności incydentalnych czy dorywczych, lecz działania skonkretyzowane, stałe, regularne polegające na obsłudze klientów pizzerii, które pozostawały w ścisłym związku z działalnością prowadzoną przez jej męża. Wykonywane przez nią czynności niewątpliwie usprawniały pracę jej męża, a także przysparzały korzyści jego działalności gospodarczej. Zaznaczenia wymaga, że w momencie rozpoczynania działalności gospodarczej P. S. do obsługi klientów pizzerii zatrudniał w pełnym wymiarze czasu tylko S. S.. Odbieranie towarów, wystawianie, opłacanie, przekazywanie do biura rachunkowego faktur stanowiło jedynie część pozarolniczej działalności gospodarczej P. S. polegającej na prowadzeniu pizzerii. A zatem przejęcie tego typu czynności wyłącznie przez P. S. nie przeciwstawia się uznaniu, że czynności wykonywane przez S. S. w zakresie obsługi klientów były również istotne dla prowadzonej przez męża działalności i mieściły się w płaszczyźnie współpracy przy prowadzeniu tej działalności.

W ocenie Sądu Apelacyjnego wykonywana przez nią praca miała wymierny ciężar gatunkowy i wpisywała się bezpośrednim przedmiot działalności jej męża, płatnika składek. Stąd należało uznać, że od 1 października 2020 r. powinna podlegać obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu współpracy z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą, a nie na podstawie umowy o pracę.

W skardze kasacyjnej P. S. wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia Sądu Apelacyjnego w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu sądowi w innym składzie, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i rozstrzygnięcie sprawy co do istoty, stosownie do art. 398¹⁶ k.p.c.; przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, wskazując, na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c., że w sprawie występuje konieczność rozważenia istotnych zagadnień prawnych, tj.: czy w świetle dyspozycji przepisów art. 8 ust. 11 ustawy systemowej do podlegania obowiązkowemu ubezpieczeniom społecznym z tytułu współpracy z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą (konieczne) jest przyczynienie się do znaczonego wzrostu przychodu z prowadzonej działalności gospodarczej; zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych; rozpoznanie sprawy również pod nieobecność pełnomocnika skarżącego.

Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił, na podstawie art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c., rażące naruszenie prawa materialnego, a mianowicie art. 8 ust. 11 ustawy systemowej, przez błędną jego wykładnię polegającą na przyjęciu, że do zastosowania art. 8 ust. 11 ustawy nie jest decydujące to, że osoba współpracująca przy prowadzonej działalności gospodarczej wykonuje czynności mniej istotne niż przedsiębiorca, a istotne jest, że osoba współpracująca przyczyniła się do znacznego wzrostu przychodu i tym samym uznanie, że wkład jej jako osoby współpracującej był istotny i porównywalny z wkładem osoby prowadzącej działalność gospodarczą.

Organ rentowy w odpowiedzi na skargę wniosł o jej odrzucenie na podstawie art. 398⁶ § 2 i 3 w zw. z art. 398⁴ § 1 pkt 1 k.p.c. z uwagi na fakt, iż w skardze kasacyjnej nie oznaczono orzeczenia, od którego skarga kasacyjna jest wniesiona, ewentualnie o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej odwołującego do rozpoznania, ewentualnie o oddalenie skargi kasacyjnej odwołującego i zasądzenie na rzecz organu rentowego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu ze skargi kasacyjnej według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Określenie w tym zakresie w skardze kasacyjnej musi być precyzyjne i nie może budzić wątpliwości, bowiem wyznacza ono granice zaskarżenia i wraz z podstawami kształtuje zakres rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy (art. 398¹³ § 1 k.p.c.). Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana, aby nie stwarzała żadnych wątpliwości interpretacyjnych. Zakres zaskarżenia nie może być ustalany przez Sąd Najwyższy na podstawie wykładni użytych przez skarżącego sformułowań (postanowienie Sądu Najwyższego z 16 listopada 2023 r., I CSK 3399/23, LEX nr 3630942). Prawidłowo skonstruowana skarga kasacyjna powinna obejmować jasne, jednoznaczne i zrozumiałe określenie elementów wskazanych w art. 398⁴ § 1 k.p.c. Skarga kasacyjna powinna być sporządzona tak, by nie stwarzała żadnych wątpliwości interpretacyjnych. Wysoki stopień sformalizowania skargi kasacyjnej jest uzasadniony tym, że służy ona ingerencji w zasadę stabilności orzeczeń sądowych. Ta ostatnia stanowi istotną dla systemu prawa wartość, a zatem konieczne jest, by organ dokonujący wspomnianej ingerencji, miał jasno i precyzyjnie wyznaczone pole działania – temu służą właśnie wymagania określone w art. 398⁴ § 1 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z 18 maja 2023 r., III USK 207/22, LEX nr 3569572).

W niniejszej skardze skarżący wskazuje, że przyjęcie skargi kasacyjnej wynika z potrzeby rozważenia istotnego zagadnienia prawnego. W przypadku powoływania się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, w uzasadnieniu wniosku powinno zostać sformułowane zagadnienie prawne oraz przedstawione argumenty prawne, które wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Powinno ono zostać sporządzone odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych. W uzasadnieniu skargi kasacyjnej pełnomocnik odwołującego w zasadzie powtórzył treść tego wniosku z petitum skargi kasacyjnej. Przytoczenie podstawy kasacyjnej powinno nastąpić przez wskazanie,

jakie konkretne przepisy zdaniem skarżącego zostały naruszone, na czym ono polegało oraz jaki miało wpływ na wynik sprawy. Natomiast pozostanie przy ogólnym określeniu aktu prawnego zawierającego przepis, którego naruszenie skarga zarzuca, nie jest wystarczające dla uzasadnienia (postanowienie Sądu Najwyższego z 30 maja 2019 r., V CSK 544/18, Legalis nr 1942192).

Zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (J. Gudowski, Art. 390 Przedstawienie zagadnienia prawnego Sądowi Najwyższemu (w:) Kodeks postępowania cywilnego. Orzecznictwo. Piśmiennictwo. Tom III, Warszawa 2020), 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (postanowienia Sądu Najwyższego z: 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033; 13 lipca 2023 r., I CSK 2570/22, LEX nr 3582702; 21 września 2023 r., I CSK 2505/23, Legalis nr 3006197), 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą, 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście poważne wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego wyraża się tym, że w danej sprawie występują ważne kwestie, mające znaczenie dla rozwoju prawa lub precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw.

Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruuujących to zagadnienie (postanowienie Sądu Najwyższego z 7 lutego 2024 r., II USK 42/23, LEX nr 3668557). Zagadnienie to nie może być przy tym pozorne, czyli nie może stanowić próby obejścia dokonanych przez sądy ustaleń faktycznych i oceny dowodów w świetle art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z 4 września 2023 r., I CSK 1349/23, LEX nr 3600665).

Ustalenie, czy w konkretnej sprawie mamy do czynienia ze współpracą przy prowadzeniu działalności gospodarczej należy do ustaleń faktycznych. Za współpracę przy prowadzeniu działalności gospodarczej powodującą obowiązek ubezpieczeń emerytalnego i rentowych uznać należy taką pomoc udzieloną przedsiębiorcy przez jego małżonka, która ma charakter stały i bez której stanowiące majątek wspólny małżonków dochody z tej działalności nie osiągałyby takiego pułapu, jaki zapewnia ich współdziałanie przy tym przedsięwzięciu. Ocena, czy w konkretnej sytuacji pomoc świadczona przez małżonka może być uznawana za współpracę w rozumieniu art. 8 ust. 11 ustawy systemowej, stanowiącą w

myśl art. 6 ust. 1 pkt 5 tej ustawy podstawę do objęcia tej osoby obowiązkowymi ubezpieczeniami: emerytalnym i rentowymi, wymaga uprzednich ustaleń faktycznych co do charakteru i rodzaju tych czynności. Cechami konstytutywnymi pojęcia „współpraca przy działalności gospodarczej”, o której mowa w art. 8 ust. 11 ustawy systemowej są występujące łącznie: istotny ciężar gatunkowy działań współpracownika, które nie mogą mieć charakteru wtórnego; bezpośredni związek z przedmiotem działalności gospodarczej; stabilność i zorganizowanie; znaczący czas i częstotliwość podejmowanych robót. Sąd Najwyższy potwierdził, że dla ustalenia podlegania ubezpieczeniom społecznym członka rodziny przedsiębiorcy z tytułu współpracy przy jej prowadzeniu ma znaczenie charakter i rodzaj czynności podejmowanych przez małżonka, czas potrzebny na ich wykonywanie, ich znaczenie i wartość dla skali prowadzonej działalności gospodarczej (wyrok Sądu Najwyższego z 27 kwietnia 2023 r., III USKP 43/22, Legalis nr 2950470).

Ustalenie, czy pomoc świadczona przez małżonka przy prowadzeniu działalności gospodarczej przez współmałżonka stanowi tytuł do objęcia osoby współpracującej obowiązkowymi ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi, wymaga uwzględnienia charakteru i rodzaju czynności podejmowanych przez małżonka, czasu potrzebnego na ich wykonywanie, ich znaczenia i wartości dla skali prowadzonej działalności gospodarczej, systematyczności, stałości, zorganizowania i powiązania z działalnością gospodarczą (art. 8 ust. 11 w związku z art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy systemowej; wyrok Sądu Najwyższego z 30 sierpnia 2018 r., I UK 202/17, OSNP 2019 nr 3, poz. 39). Współpracą przy prowadzeniu działalności gospodarczej nie jest doraźna pomoc małżonka lub współdziałanie w zarządzie majątkiem wspólnym w rozumieniu prawa rodzinnego. Istotne są okoliczności podjęcia przez małżonka działań (czynności faktycznych i prawnych), które mogą być jeszcze uznane za doraźną pomoc udzieloną drugiemu małżonkowi w ramach obowiązków wynikających z prawa, albo już za współpracę przy prowadzeniu działalności gospodarczej (wyrok Sądu Najwyższego z 26 stycznia 2022 r., I USKP 76/21, OSNP 2022 nr 12, poz. 125). W rozpoznawanej sprawie ustalono, jaki charakter miała przedmiotowa pomoc, a zagadnienie sformułowane we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zostało sformułowane w taki sposób, by podważyć dokonane ustalenia i przyjętą ocenę dowodów, co - jak wyżej wskazywano - nie może odnieść skutku w postępowaniu kasacyjnym ze względu na treść art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.

Podsumowując, wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej nie został uzasadniony, Skarżący bowiem nie wykazał, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne. Wymogu tego nie spełnia postawione pytanie. Nie jest bowiem wystarczające powołanie się na jedną z podstaw mających uzasadniać przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, tj. wskazanie, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne i jego sformułowanie. Konieczne jest też wykazanie z odwołaniem do dotychczasowych poglądów doktryny i orzecznictwa wyrażonych na tle wykładni danego przepisu prawa, że takie istotne

zagadnienie prawne występuje, ponieważ nie rozważano dotychczas jakiegoś aspektu wykładni tego przepisu.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono stosownie do art. 98 k.p.c. oraz § 9 ust. 2 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tj. z dnia 24 sierpnia 2023 r., Dz.U. z 2023 r. poz. 1935) oraz art. 98 § 1¹ k.p.c.

[SOP]

[ał]